

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ УСКЛАДНЕНОЇ ПОЛІТИКО-ЕКОНОМІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ

А. Л. ФЛЕГАНТОВА

(Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»)

Анотація. Предметом дослідження є інноваційно-інвестиційна політика держави. Метою дослідження є з'ясування особливостей і визначення напрямів державної інноваційно-інвестиційної політики в умовах ускладненої політико-економічної ситуації. Досліджено сутність державної інноваційно-інвестиційної політики. Систематизовано заходи інноваційно-інвестиційної політики розвинутих країн за критерієм можливості їх імплементації в Україні. Проаналізовано можливості інноваційного розвитку національної економіки в короткостроковому та довгостроковому періодах. Інноваційно-інвестиційну політику держави визначено, як процесуальну цілісність «мета – засіб – результат». Виокремлено особливі заходи щодо проведення інноваційно-інвестиційної політики в розвинутих країнах, які можуть бути імplementовані в Україні. Визначено необхідні заходи уряду з відновлення макроекономічного зростання на основі інноваційно-інвестиційної політики держави.

Ключові слова: інновації, інвестиції, інноваційно-інвестиційна політика, розвиток.

Інноваційний розвиток є важливим для забезпечення постійного прогресу в господарському житті кожної країни. Особливо значущим він є для країн, яким властива внутрішня економічна та політична нестабільність. Про це свідчать приклади стрімкого економічного зростання в державах, які подолали фінансово-економічну та політичну кризу за допомогою інновацій і за короткий термін змогли вийти на рівень світових лідерів (Сінгапур, Малайзія, Гонконг, Південна Корея та ін.). Для України, яка перебуває нині у стані політичної та економічної кризи, надзвичайно важлива дієва державна політика, спрямована на підтримку розробки та впровадження інновацій. Зважаючи на це, дослідження зазначеного кола проблем і обґрунтування необхідності заходів із залучення інвестиційних ресурсів, які повинні бути здійснені державою з метою забезпе-

чення економічного розвитку країни, набуває актуальності.

Сучасні вітчизняні науковці приділяють значну увагу дослідженню потенційних інноваційних можливостей розвитку національної економіки. Особливості та можливості розвитку країни в умовах ускладненої економічної ситуації представлені, зокрема, в наукових працях А. Бойко, Л. Гоцуляка, В. Дмитріва, Л. Ринейської. Сучасні дослідження з урахуванням названих особливостей поточного періоду розвитку національної економіки ґрунтуються на фундаментальних працях таких вітчизняних науковців, як О. Амоша, А. Гальчинський, В. Геєць, Л. Федулова.

Завдання статті – дослідити особливості державної інноваційно-інвестиційної політики в короткостроковому періоді на основі визначення можливостей використання в Україні досвіду високорозвинутих країн

(інноваційних лідерів) і з'ясування умов створення в довгостроковому періоді національної економіки інноваційного типу.

В умовах ускладненої політичної та економічної ситуації, в якій нині знаходиться Україна, державну інноваційно-інвестиційну політику слід розглядати як систему послідовних заходів державного регулювання. Такі заходи слід спрямовувати на підвищення рівня життя населення (цільова максимізація), засновуватись на визначених іннова-

ціями базових змінах науково-технічного прогресу (результат) і здійснюватися за допомогою мобілізованих інвестиційних ресурсів (засіб) (рис. 1). Щоб національна економіка була ефективною, державі необхідно мати чіткий план дій, забезпечувати узгодженість регуляторних функцій з економічними інтересами суб'єктів інноваційно-інвестиційного процесу (інноваторів та інвесторів) і впроваджувати заходи з їх фінансової підтримки.

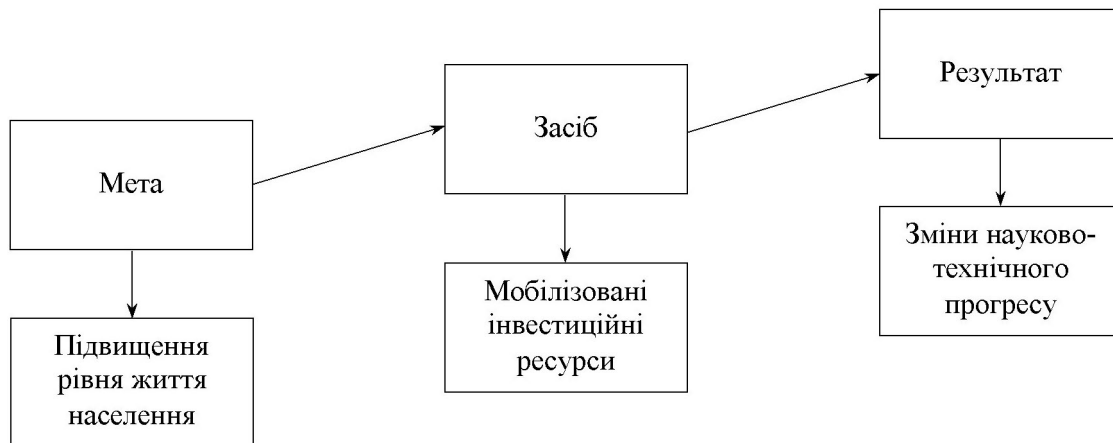

Рис. 1. Підходи до обґрунтування сутності державної інноваційно-інвестиційної політики (розроблено автором)

Системність, як ознака державної політики у сфері інновацій, є обов'язковою умовою ефективного державного регулювання високорозвинутих країн. Досвід таких країн є надзвичайно цінним для України. Дослідження інноваційно-інвестиційних заходів,

які до цього часу були фактично реалізовані країнами економічними-лідерами, дозволило виокремити дії однаково притаманні всім таким країнам (загальні заходи) та властиві лише окремим із них (особливі заходи) (табл. 1).

Таблиця 1

Заходи з удосконалення інноваційно-інвестиційної політики держави в економічно розвинутих країнах, виокремлені за критерієм можливості їх використання в Україні

1. Загальні заходи з удосконалення інноваційно-інвестиційної політики, властиві всім економічно розвинутих країнам
<ul style="list-style-type: none"> - Пряме фінансування НДДКР у формі субсидій для створення та використання інновацій, на розробки та просування нових технологій, товарів і послуг; - пільгове кредитування інноваційної діяльності, яке передбачає повну або часткову компенсацію відсотків, сплачених за банківськими кредитами за рахунок коштів спеціальних фондів або державного бюджету; - надання податкових пільг і канікул як засіб непрямого стимулювання та мотивування до інноваційної діяльності; - митні пільги або повне звільнення від сплати митних податків при імпорті наукового або високотехнологічного обладнання

Продовж. табл. 1

2. Особливі заходи з удосконалення інноваційно-інвестиційної політики, властиві різним економічно розвинутим країнам	
Країна	Зміст реалізованих заходів
Фінляндія	<ul style="list-style-type: none"> - Фінансування таких сфер як медицина, природні науки (біологія), захист навколишнього середовища, культура, продукування нової техніки; - фінансування досліджень і розробок, орієнтованих на створення експортних продуктів; - взаємодія між університетами, приватним бізнесом і структурами громадського сектора
США	<ul style="list-style-type: none"> - Пільгове оподаткування фірм, що здійснюють НДДКР, у розмірі до 20 % приросту витрат на НДДКР порівняно з середньорічним рівнем цих витрат за попередні роки; - пільгове оподаткування до 20 % витрат компаній на програми фундаментальних наукових досліджень, виконуваних університетами за контрактами з ними; - вирахування з доходу, що оподатковується, вартості наукової апаратури та обладнання, яке безкоштовно передається компаніям університетам та науково-дослідним організаціям; - встановлення пільгового режиму амортизаційних відрахувань; - надання інвестиційного податкового кредиту у вигляді зменшення податку на прибуток у розмірі від 6 до 10 % загальної вартості інвестицій в устаткування
Канада	<ul style="list-style-type: none"> - Надання субсидії на реалізацію проектів промислових досліджень у розмірі близько половини витрат на заробітну плату науково-дослідного персоналу; - надання податкового кредиту в розмірі 10–25 % витрат на НДДКР (залежно від масштабу та місця розташування компанії); - зменшення корпоративного податку на суму, еквівалентну частині приросту власних витрат фірми на НДДКР стосовно до попереднього рівня
Велика Британія	<ul style="list-style-type: none"> - Зменшення податку на прибуток; - страхування коштів, які надаються венчурним фірмам з боку держави; - відшкодування витрат на нововведення згідно з державними програмами субсидіювання малих інноваційних фірм
Німеччина	<ul style="list-style-type: none"> - Надання цільових безоплатних субсидій підприємствам, які впроваджують нову технологію; - надання дотацій на термін до трьох років з метою підвищення кваліфікації науково-дослідного персоналу; - надання пільгових кредитів фірмам (до 50 % коштів, вкладених власником фірми), що вкладають кошти в модернізацію підприємства, освоєння випуску нових товарів, а також у заходи з раціонального використання енергії (кредитна пільга поширюється на компанії, річний продаж яких не перевищує 300 млн євро); - надання до 100 тис. євро пільгових кредитів малим і середнім підприємствам, що вступають у промислову кооперацію з іншими фірмами; - надання дотацій малим і середнім фірмам на наукові дослідження / розробку нових технологій виготовлення продукції; - надання дотацій наукомістким підприємствам
Франція	<ul style="list-style-type: none"> - Надання податкового кредиту на приріст витрат на НДДКР у розмірі 25 % приросту витрат компанії на НДДКР проти рівня минулого року; - звільнення від оподаткування коштів, що вкладаються в ризиковані проекти (100 % податків на інвестовані кошти); - надання пільгового податку для нових компаній у розмірі 25 % податку на прибуток протягом трьох років; - надання державних дотацій організаціям, що ведуть науково-дослідні роботи за контрактами до 50 % суми витрат на проведення робіт на замовлення малих і середніх підприємств; - надання субсидій малим і середнім підприємствам до 50 % витрат на наймання наукового персоналу (до 175 тис. євро на рік); - чітке розмежування преференцій держави щодо здійснення іноземними компаніями прямих та інших (зокрема пов'язаних із НДДКР) капіталовкладень; - ефективна система кредитування та оподаткування; - фінансові преференції у вигляді субсидій для малих і середніх підприємств

Продовж. табл. 1

Країна	Зміст реалізованих заходів
Італія	<ul style="list-style-type: none"> - звільнення від сплати реєстраційного податку для нових підприємств, що створюються у складі науково-технічних підприємств; - звільнення від сплати податку на прибуток у перші два роки діяльності та сплата податку на прибуток за пільговою ставкою в наступні роки для підприємств, що вже функціонують у складі науково-технічних підприємств; - звільнення від сплати податків (земельного та на майно) для компаній, які здійснюють продукування інновацій
Японія	<ul style="list-style-type: none"> - зменшення пільгового податку на прибуток венчурних підприємств; - надання податкової знижки на приватні інвестиції в НДДКР; - забезпечення гарантованого повернення (до 80 %) коштів, вкладених у венчурний бізнес; - надання пільгових кредитів венчурним фондам; - одержання малими інноваційними підприємствами половини відсоткової ставки за використання кредиту; - стимулювання малих інноваційних підприємств; - звільнення від оподаткування пенсійних фондів малих інноваційних підприємств; - звільнення від оподаткування відрахувань, які надходять до страхових фондів захисту від ланцюгових банкрутств; - створення товариств взаємного кредитування

Джерело: складено на основі [1–4].

Безперечно, для України, як держави, яка має намір долучитися до процесів інтеграції в світовий, передусім у європейський простір, важливо дотримуватися всіх основних принципів державної інноваційно-інвестиційної політики, яких дотримуються високорозвинуті країни. Мова йде про здійснення державою фінансування НДДКР, забезпечення умов пільгового кредитування інноваційної діяльності, введення податкових і митних преференцій. Корисними для України є також особливі заходи з державного регулювання інноваційно-інвестиційних процесів, які притаманні окремим провідним державами світу. На нашу думку, інтерес для національної економіки насамперед можуть становити такі заходи: вирахування з доходу, що оподатковується, вартості наукової апаратури та обладнання, яке безкоштовно передається компаніями університетам та науково-дослідним організаціям і встановлення пільгового режиму амортизаційних відрахувань (США); зменшення корпоративного податку на суму, еквівалентну частині приросту власних витрат фірми на НДДКР порівняно з попереднім періодом (Канада); надання пільгових кредитів фірмам, що вкладають кошти в модернізацію підприємства, освоєння випуску нових

товарів, а також у заходи з раціонального використання енергії (Німеччина); надання субсидій малим і середнім підприємствам, які здійснюють НДДКР (Франція); створення товариств взаємного кредитування (Японія) та ін.

Необхідно також зазначити, що не всі, навіть досить ефективні та перевірені світовою економічною практикою заходи державно-економічних лідерів, застосовуваних ними у сфері інноваційно-інвестиційної політики, можуть бути використані в Україні безпосередньо у найближчий час. Варто враховувати особливості сучасного стану в країні, який ускладнений політичною та економічною нестабільністю. Зважаючи на це, необхідно виокремити короткострокові заходи, які повинна здійснити держава в інноваційно-інвестиційній сфері, та заходи, розраховані на довгострокову перспективу.

Повертаючись до загального концептуального підходу з визначення сутності державної інноваційно-інвестиційної політики, який було представлено нами у формалізованому вигляді «мета – засіб – результат», необхідно зазначити, що названий підхід є принциповим як для короткострокової інноваційно-інвестиційної політики держави, так і для довгострокової.

Виокремлюючи напрями інноваційно-інвестиційного розвитку національної економіки в рамках промислової політики, необхідно зазначити, що в короткостроковому періоді державна промислова політика, як складова інноваційно-інвестиційної, повинна бути спрямована на підтримання тих галузей і регіонів, які є базовими для сучасного стану

національної економіки. Це – машинобудування і металообробка, приладобудування, електронна, електроенергетика, порошкова металургія, хімія і нафтохімія, мікробіологічне виробництво та деякі інші виробництва, які дислоковані, передусім у Київській, Харківській, Львівській, Одеській, Дніпропетровській та Запорізькій областях (рис. 2).

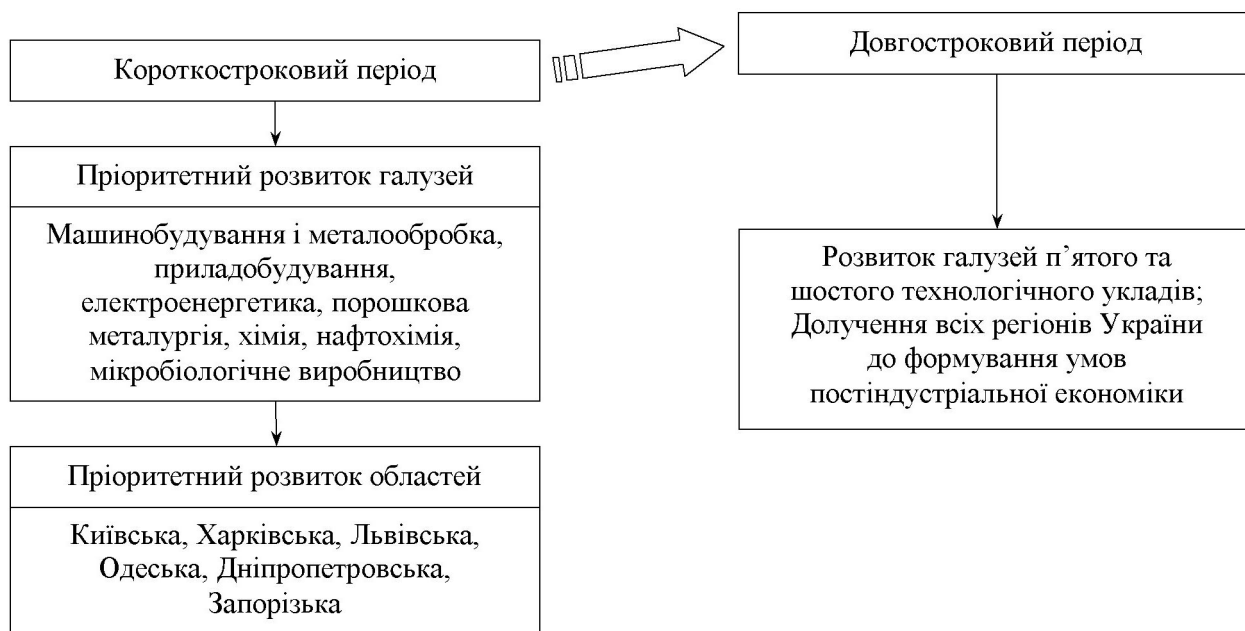

Рис. 2. Напрями дії уряду з економічного розвитку України в умовах ускладненої політико-економічної ситуації (побудовано автором)

На нинішньому етапі найбільш важливо забезпечити підтримку базових галузей промисловості та виконати завдання з їх реконструкції і модернізації, одночасно поступово реалізуючи заходи з розвитку галузей п'ятого та шостого технологічного укладів.

За результатами дослідження з'ясовано, що особливості державної інноваційної політики України передусім зумовлені об'єктивно існуючими, проте негативними макроекономічними та політичними чинниками. Щоб усунути дії деструктивних чинників національної економіки та запобігти їх виникненню, в подальшому державне регулювання передусім повинно відповідати принципу системності. Необхідно, щоб інноваційно-інвестиційна політика підпорядковувалася визначальній меті соціально-економічного розвитку країни. Це забезпечує стійкий розвиток

економіки та суспільства загалом. Безпосередньо засобом для реалізації розвитку економіки в інтересах суспільства є мобілізація інвестиційних ресурсів, за допомогою яких відбувається оновлення основного капіталу (засобів виробництва, технологій), а також формується людський та інтелектуальний капітал. За нагромадження та ефективного використання інвестиційних ресурсів у суспільстві створюються умови для науково-технічного прогресу. Отже, державна інноваційно-інвестиційна політика передбачає послідовні заходи державного регулювання, які здійснюються з метою підвищення рівня життя населення (цільова максимізація), досягаються за допомогою мобілізованих інвестиційних ресурсів (засіб) і спрямовані на базові інноваційні зміни, які забезпечують науково-технічний прогрес (результат).

Виведенню економіки України зі стану кризи повинен сприяти досвід державного регулювання інноваційно-інвестиційних процесів в розвинутих країнах. Одночасно необхідно врахувати особливості короткострокового та довгострокового періодів розвитку національної економіки. У короткостроковому періоді необхідно, щоб державна підтримка розвитку інновацій була адресована передусім таким галузям, як машинобудування і металообробка, приладобудування, електроенергетика, порошкова металургія, хімія, нафтохімія, мікробіологічне виробництво, зважаючи на те, що саме вони (традиційно для України) є визначальними у формуванні ВВП і наповненні держбюджету. У довгостроковому періоді Україна для того, щоб не залишитися на узбіччі світових економічних трендів мусить сформулювати умови розвитку електроніки та мікроелектроніки, інформаційно-телекомунікаційних, космічних технологій (галузей п'ятого технологічного укладу), а також нано- та біотехнологій, енергетики, нанобіотехнологій (галузей шостого технологічного укладу).

ЛІТЕРАТУРА

- Бойко А. В. Зарубіжний досвід формування національних інноваційних систем та його використання в Україні [Електронний ресурс] / А. В. Бойко // Режим доступу: http://eip.org.ua/docs/EP_13_4_91_uk.pdf. – Назва з екрана.
- Гоцуляк Л. В. Інвестиційна політика розвинених країн в умовах становлення інноваційної економіки [Електронний ресурс] / Л. В. Гоцуляк // Ефективна економіка. – 2014. – № 9. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3330>. – Назва з екрана.
- Дмитрів В. І. Світовий досвід фінансового регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності [Електронний ресурс] / В. І. Дмитрів // Ефективна економіка. – 2014. – № 7. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3214>. – Назва з екрана.
- Ryneiska L. The world innovation economy: modern trends of development / Ryneiska L. // Економічний часопис – XXI. – 2014. – № 7 – 8 (1). – С. 8–11.
- Boiko A. V. *Zarubizhnyi dosvid formuvannya natsionalnykh innovatsiinykh system ta yoho vykorystannia v Ukraini* [The Foreign Experience of Forming on National Innovative Systems]. Available at: http://eip.org.ua/docs/EP_13_4_91_uk.pdf (accessed 20 December 2014).
- Hotsuliak V. I. *Efficient economy*, 2014, no. 9. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3330> (accessed 5 December 2014).
- Dmytriv V. I. *Efficient economy*, 2014, no. 7. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3214> (accessed 23 November 2014).
- Ryneiska L. *Economic Journal* – XXI, 2014, no. 7–8 (1), pp. 8–11.

REFERENCES

А. Л. Флегантова (Высшее учебное заведение Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли»). **Особенности государственной инновационно-инвестиционной политики в условиях усложненной политико-экономической ситуации в Украине.**

Аннотация. Предметом исследования является инновационно-инвестиционная политика государства. Цель исследования – выяснение особенностей и определение направлений государственной инновационно-инвестиционной политики в условиях усложненной политико-экономической ситуации. Исследована сущность государственной инновационно-инвестиционной политики. Систематизированы принципы инновационно-инвестиционной политики развитых стран по критерию возможности их имплементации в Украине. Проанализированы

возможности инновационного развития национальной экономики в краткосрочном и долгосрочном периодах. Инновационно-инвестиционная политика государства определена как процессуальная целостность «цель – средство – результат». Выделены особенные мероприятия по проведению инновационно-инвестиционной политики в развитых странах, которые могут быть имплементированы в Украине. Определены необходимые мероприятия правительства по возобновлению макроэкономического роста на основе инновационно-инвестиционной политики государства.

Ключевые слова: инновации, инвестиции, инновационно-инвестиционная политика, развитие.

A. Flegantova (Poltava University of Economics and Trade). The features of the state innovation and investment policy under the complicated political and economic situation in Ukraine.

Summary. The subject of research is innovative and investment policy of the state. The aim of the research is the identification out the features and the definition of the directions of state innovatiove and investment policy in the context of complicated political and economic situation. The essence of the state of innovation and investment policy was explored. The principles of innovation and investment policiy of developed countries on the criterion of the possibility of their implementation in Ukraine.were systematized. The possibilities of innovation development of the national economy in the short and long term were analysed. Innovation and investment policy of the state is defined as the procedural integrity of «the aim – the means – the result» The specific principles of the innovative and investment policiy in developed countries, which can be implemented in Ukraine were separated. The necessary measures of the government for the resumption of macroeconomic growth, based on innovative and investment policy of the state were defined.

Keywords: innovation, investment, innovation and investment policy, development.